

Evrım Altuğ

Salgının rulosunda kimi tanıdık lekeler

Pazar, 15 Mart, 2020

Dünya kültür-sanat etkinliklerini iptal, kurum kapatma haberleriyle kırılıyor. Buna rağmen, sanatçı [İnci Eviner](#)'in [Galeri Nev İstanbul](#)'da önceki akşam açtığı yeni kişisel sergisi 'Kalanlar, Geri Dönerler ve İmlar' ise, Türkiye ve Dünyanın salgın, tedirgin, doyumsuz güvenlik ihtiyacını hınca hınç bir telaşla birbirine yaşattığı günlere inadına verilmiş optik, sosyolojik, psikolojik ve arkeolojik bir yanıtta farksız. Sergi, mevcut koşullarda vaat edildiği gibi 11 Nisan'a değin açık kalır mı, binlerce izleyiciyi kendine çeker mi, bilemiyoruz.

Ancak, bu ekşi, bu acı 'medeniyetler çorbası'na dönüşmüş espas – uzam / yapıt(lar) üzerinden tanıklık ettiğimiz vertigo / baş dönmesi, hepimize yine epeyce aşına: Küreselleşme, püreselleşiyor. Avrupa Birliği, gözle görünmez bir mikro organizmanın varlığına dayanmadan, sınır ve sinir uçlarını anımsıyor. Zekâ ve zekâ geriliği, hem zeminde beliriyor. Yıkıntılar, yapılarla, nesli tükenenler, geleceğin organizmalarıyla sarmaş dolaş ve unutkan bir münasebet içine giriyor.

Tabii bu denetimsiz, çok sesli kimlik ve ürettiği bulaşıcı kültürel sürekliliğin neo – liberal açlığından, hemen hemen bütün şanlı, şerefli ulus – devletler de nasibini alarak, dost ve kardeş bütün komşularına, aynı nezaket çerçevesinde, tebessümle karantinaya başlamış bulunuyor.

2016'da İstanbul Modern'de retrospektifini izlediğimiz İnci Eviner'in resimlerinin ürettiği manzara, galeri ile birlikte basın ve kamuoyunun ilgisine yönelik olarak yazdıkları metinde şöyle betimleniyor:

"Ticari açıdan değerli bir meta olarak görülen balinaların el yapımı füzelerle birleştiği imgelerden, Kuleli Askerî Lisesi'nin altına oyulan yeraltı geçitlerine, birdenbire canavara dönüşen Taksim Camisi'nden prenses masallarının silinmesini dileyen kızlara, fil kulaklarından geniş ovalara açılan bahçelerden delilerin zihin MR'larına, kendi gözlerini kör etmeye çalışan atlas oyuncak ayılardan, bir sinir krizi sırasında manolyaları tek elle parçalayanlara varan sınırsız bir imgelem dünyasını içeren bu dilin, metin parçacıkları tarafından kuşatıldığı bir dünyada el yordamıyla yönümüzü bulmaya çalışırız."

Sergisinde kâğıt üzerine mürekkep, füzen kalem ve serigrafi teknikleriyle karşımızda bulunan Eviner, geçen yıl Mayıs ayında da, bir Çin bedduası olan – artık kimin âhını aldı ise, küresel ebatta tutan – 'Tuhaf Zamanlar Yaşayasın' (May You Live in Strange Times) teması üzerinden yapılan 58. Venedik Bienali'ndeydi. Sanatçı önce sel felaketine maruz kalan, ardından ölümlü bir karantinaya yenik düşen 58'nci Venedik Bienali'nde, Türkiye Pavyonu'yla 'Biz, Başka Yerde' isimli çok disiplinli bir düzenleme ortaya koymuştu.

ABD'li Ralph Rugoff'un küratörlüğünde yapılan [bienaldeki işiyle ilgili konuşan sanatçı](#), o günlerde, yapıtının desen pratiğiyle organik ilişkisinden, bizlere şöyle bahsetmişti: "Biz, Başka Yerde, figürlerin kendi gölgeleri içe dönerek üstlerine düşüyor ve onları mekânsız bırakıyor. Bu her yerde dolaşan hayalî karakterlerin eksik olduğunu görüyoruz. Belki de, tamamlanmamış bir hikâyenin diğer yarısı, hepsi birlikte olası bir 'tragedya'nın aktörleri gibi... Sanki, gerçekleşmek üzereyken iptal olan bir 'tragedya' var. Bu figürlere yakından baktığımızda, günlük hayat ve duygular, insan ilişkileri, aşk ve nefretten izler görebilirsiniz."

Eviner'in geçen seneki söz konusu 'iptal edilmiş' tragedyası, bu kez hayata, pratiğine biraz daha yaklaşmışa benziyor. Büyük, devasa bilinçaltı manzaraları olarak, yapıtlar, 'Çürük Teoriler', 'Bahçenin Doktrini', 'Pelvisin Doktrini', 'Affetmenin Risalesi', 'Suyun İçinde Uyumak', 'Duygusal Topoğrafya', 'Gözdeki Kılçık' ve 'Hannah Arendt için Bir Kaçış Planı' gibi şairane, gerçeküstü başlıklarla önümüze bırakılıyor. Sanatçının yıllar içinde oluşturduğu imge-kelime dağarcığının ürettiği yeni kompozisyonlarıyla ortaya koyduğu 'çizme eylemi'; kendi deyişleriyle 'hafızanın boşluklarıyla, dünya içindeki şeyler arasında köprüler kurmak' gibi bir işleve vesile oluyor.

İnci Eviner'in pratiği, geleneksel Uzakdoğu resim - yazı sanatına tebessüm eden bir nezaket, jestüellik, duruluk ve dobralık da ihtiva ediyor. Sanat tarihsel bağlamda Batının (yine Uzakdoğu'ya ilhamla borçlandığı) 'Taşizm'i ve az önce andığımız Japon ve Çin sanat hafızasından gelen 'Sumi-e' (Japonya) ile Gongbi ve Xieyi'yi (Çin) burada anmak, olası. Büyük, panoramik kâğıt - katmanlar üzerine, kırmızı, siyah, altın yaldızlı ve beyaz temel renklerle soyutlama, baskı, el yazısı, hatta bir tür duvar yazısı / graffiti ve Paleolitik mağara (Popüler örnekleme: Altamira, Kuzey İspanya) desenleri hissiyatı, bu sergide bilinçaltınız ve duyularınızın adeta zemin etüdünü yapıyor. Sergi, izleyicisini eyleyici haline getirerek, içerdiği detay, genel ve resmî gayriresmî bakışın tekinsiz rotasını bitmek bilmez bir performans pistine dönüştürüyor. Sanatçı, kültürel bir sismograf, belki de hismograf gibi hareket ediyor.

Tabii hal böyle olunca aklıma da bazı soru(n)lar takılıyor. Serginin böyle bir dünyada teşhiri, sanatçı için neye karşılık geliyor olabilir? Görsellerdeki 'uçuşkan' kısa ses - yargılar, hangi ihtiyaçtan ortaya çıkıp, eserlerdeki yerlerini nasıl buluyor? Ve az önce değindiğimiz gibi, tarih öncesi sanatın, kâğıt üzerine kültürün aktarım pratiğinin bu seri ile yakınlığı nerede duruyor? Ve yinelersek, eserlerin içerdiği aciliyet ve dağınıklık adına, Eviner için bu seri, neyi karşılıyor?

Sağ olsun, aç gözlü soru işaretlerimi anlayışla kabul eden ve yanıtlayan Eviner, hepsini şu (topyekûn) sözleriyle tamamlıyor:

"Bu sergide yer alan işlere, Kasım 2019 da başladım ve geçtiğimiz ay tamamladım. Bu şekilde çalışmak, yani uzun kâğıt şeritler üzerine ardışık imge /sözlerin yer aldığı, video çalışırken baş vurduğum bir yöntem. Çizgi kavramsal olarak, hazır imgeler ve jestsel lekelerle ve sözlerle oluşan karmaşık ilişkiye bazen yön verdiği gibi bazen de beklentiye boşa çıkarır ve kendini yalanlar ve böylece imgeler arası yeni ilişkiler kurmanın yolunu

açar. Olaylar ve sözler, bu şerit boyunca akarken, kâğıdın herhangi bir yerinden başlayıp sıçramalarla devam etmek, bana çizgisel anlatımın farklı olanaklarını açıyor. Böylece video provalarından ve video çekimlerinin sahne arkası fotoğraflarından oluşan, zengin bir imge ve söz dağarcığı sürekli birbirini besleyerek bir aygıt gibi çalışıyor.

Bu aygıt ile aslında her şeyin nasıl birbirine bağlı olduğu, doğa ve hayvan ve arzu makinesinin kültürel referanslarla sürekli işleyerek, bir çeşit görsel/sözsözsel bir aygıt olarak hayatımızın ve yaşama biçimlerimizin paradokslarını sergilediğini göstermek istedim.

Bu günkü dünyayı betimlemek yerine, bu dünyanın işleyişini açığa çıkaracak, hem güncel hem de kültürel anlatı parçacıklarından farklı bir dil kurarak, olası senaryolar kurgulamak istedim.

Bu desenler ve daha önce yaptığım işlerde hep, kendimi, yüzeysel, şematik doğrudan anlatımların uzağına düşmemek için uyardım. Nitekim doğa ve hayvan merakı birden ortaya çıktı ve romantik bir düşkünlük olarak yayıldı. Günümüzde pek çok sanatçının aciliyet duygusu ve telaşı ile kaba gerçekleri her türlü çelişki ve paradoksları dışlayarak yansıtmaları, bana gençliğimin kaba toplumcu gerçekçi sanatını hatırlatıyor.

Galiba sanatın, zamanın uyarıcılarına karşı daha dikkatli olması gerekiyor. Görünen dünyanın altında sürekli işleyen ve yanan, anlam üreten makineler var. Ben bu makinelerin tüm bu anlamları nasıl ürettiğini ve birbirlerini nasıl etkilediklerini ve kendi politik-estetik kurgularını merak ediyorum.

Tarih boyunca fermanlar, risaleler, scroll (rulo) formunda ifade edilmiş... Karmaşık bir meseleyi cümlelere sığdıramayanlar, otoritesini cümlelerin arasına sıkıştıranlar, hayal kırıklığı, arzuların karmaşık şifrelere ve karmaşık imalarla ifade edenler için bana çok olanaklı geldi, ayrıca zamansal bir akışı da olanaklı kılıyor."

13'ncü Sharjah Bienali'ne de 'Eviden Kaçan Kızlar' isimli ödüllü yapıtı ile katılmış, aynı sergide 'Beuys Underground' isimli yapıtıyla 15 Temmuz'u da [bambaşka bir gözle yorumlamış](#) sanatçının bu sözleri – gözlemleri üzerine daha da ne demeli, gerçekten zorlanıyorum. Tarihin hafıza ruloları, insanlığın milyarlarca yıllık iktidar ve mülkiyet tecrübesiyle lekelenince de, ortaya İnci gibi, içten, yırtıcı, ama tıbbî, onarıcı, kadınsı, bereketli imgeler çıkıyor.

Hele de, şu ironiye bakın ki, insanlığın en çok birbirini ezercesine tuvalet kâğıdı rulolarına talepte bulunduğu şu günlerde, Eviner'in adeta bir medyum gibi performatif bir yaklaşımla bıraktığı bu bellek lekelerinde, insanlığın o birbirine salgın, tedirgin, kopyacı ama akılsız bakışları geziniyor. Rulo var, rulo var tabii... İnsanlık ? O yine tüm artığıyla arada kalıyor.